

Передплата

на «РУСЛАНА» виносить:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границю:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 долларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5 1/2 долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4 1/2 долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Виреш ми очи і душу ми виреш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дні
крім неділі і руских свят
о 5 1/2 год. по полудні.

Редакция, адміністрация і
експедиция «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диция місцева в Агенції
Соколовского в пасажі Гавс-
мана.

Рукописи звертає сляшиче
на попередне застереженє.

Реклямації неопечатані є
вільні від порта. — Оголо-
шеня звичайні приймають-
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і прив-
атні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Зловіщі позначки бурі у Франції.

(X) Французська республіка, котра видає
ся нашим соціал-демократам і радикалам
взірцем поступу і справдешним раєм, почи-
нає виявляти щораз страшніші позначки
тяжкої внутрішньої недуги. Тепер загроже-
на Франція загальним безробітєм почтових
і телеграфічних урядників, а можливо на-
віть, що се безробітє захопить всіх інших
урядників. Правительство робить великі вій-
скові приготування, щоби запобігти сій за-
стої цілої машини. В республіці розвельмо-
жила ся анархія, вельми грізно і тепер про-
являють ся послідовности підорваної пова-
ги політичної системи в останних роках.

Від якогось часу кипить посеред уря-
дників. Підчас останнього почтового безро-
бітєя думало правительство лагідністю су-
проти проводирів безробітєя запобігти лихо-
ви, але се не помогло зовсім, бо розвору-
шенє посеред урядників триває дальше.
Минувшого року було у Франції 488 това-
риств урядників з публічної адміністрації
а 202 синдикати державних урядників і ро-
бітників. В отсих 690 товариствах скуплені
всі назан урядники цілого краю. Ся спра-
вдешня армія, яку собі виховав сам ради-
калізм французских правительственных сто-
ронництв, підносить тепер голову проти вла-
сних вихованків, своїх батьків.

В тих урядничих товариствах проявля-
ють ся два напрями — оден парламентар-
ний а другий революційний. Перший на-
прям сподіває ся поправи відносин тих уря-
дників від республіканських властей і зма-
гає до осягнення сеї цілі законними і умі-
реними способами. До сего першого на-

пряму належать численні народні учителі,
судові писарі, низші почтові урядники, низ-
лі і середні урядники залізничі. Заступни-
ком їх є вибраний виділ. Другий напрям
признає ся зовсім явно до революційної
програми під прогномом центрального виді-
лу для береження прав товариств в користь
платних урядників державних, департамен-
тових і громадских і прилучив ся явно
до загального соціалістичного робітничого
союзу.

Як собі уявляють реформу і поправу
відносин сї урядники першого напрямку, мо-
жна бачити з сего: недавно заявили они в
публічній оповістці, навязуючи до сучасно-
го загального положення урядників держа-
вних, що они мимо конституції віддані все
на самоволю не тільки своїх одвічальних
настоятелів, але й неодвічальних послів.
Они списали свої домагання між иншим,
щоби зроблено конєць безличній, всюди
пануючій протекційній господарці.

Революційні урядники бажають добити
ся формального признаня права до безро-
бітєя, до чого їх взиває часопис Humanite,
щоби в тій цілі злучили ся з робітничим
соціалістичним союзом. На вічу в цвітну
неділю устроєнім численним визначєм і
середними урядниками виступили они про-
ти всякого начерку урядничого закона, бо
законний статут може мати лише тоді
вартість, як за ним стоїть спілкова органі-
зация станова і в тій цілі лучать ся з со-
юзом робітників, котрий обіцяє піддержати
їх в боротьбі о сї права, а колиб прави-
тельство мало уживати яких способів для
згноблення сего руху, тоді робітничі орга-
нізації ужиють всіх сил, щоби піддержати
державних урядників в боротьбі.

Навіть крайні часописи парискі зляка-

ли ся сего дикого виступленя і різкої по-
стави та промов, які виголошувано на сїм
вічу проти правительства. Правительство по-
чало рішучо виступати проти урядників за-
недбуючих свої обовязки, але ся рішучість
правительства ще більше розворушила рух
посеред урядників. Франція опинила ся
перед поважними подїями, а французкий
радикалізм буде збирати тепер богате жни-
во свого посіву.

Кілька слів про наш гімназійний утраквізм.

З філії Учительської Громади в Бережанах
подає

Григорій Бобляк.

(Дальше).

Утраквістичні відділи в Бережанах хвалив
би дехто, колиб пізнав їх лише поверховно. А
чому б не хвалити? Досить порівнати їх з рівно-
біжними польськими відділами, щоби видати о-
суд в користь перших. Молодіж з утраквістич-
них відділів є спокійніша, слухняніша, мораль-
ніша як в польських відділах. З пильністю і
таким більше учителі вдоволені як польськими
класами. Вже підчас перерв між годинами ба-
чать ся різницю в поведеню молодіжи. Число і
зміст дисциплінарних слідств чи кар говорять
також в користь утраквізму. Той, хто наслухав
ся сплетень або й правдивих оповідань про бій-
ки між учениками польских і руских гімназій
з «pod jednego dachu» в Перемишлі, Тернополі,
Коломиї, славити ме бережанську гімназію
як взірець вимріяної згоди між учениками і у-
чителями різних народностей під одним да-
хом.

Сільвіо Пелліко.

Із днів мого тюремного життя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Держирука.

(Дальше).

Ніколи ще так не ожидає ся листу, як те-
пер. Він зачинає: Виповідаю тобі привіт: коли
ти знаєш, що робити з моїми, то я не зна-
тиму, що робити з твоїми поглядами. Я не є з
тих людей, що дарують образу, ані чоловіком,
що згордженний, знов приходить. А що ти знаєш,
що я недужий, хочеш відступно знов до мене
зблизити ся і надієш ся, що мій дух ослабле-
ний недугою і що я позволю, щоби ти мені плів
свої проповіді... В таким тоні писав і далі, ро-
бив мені найнижші докори, шуткував з мене,
сміяв ся з релігії й моральности й запевняв,
що він таким буде жити й умре, с. є, як най-
більший ворог і найбільший противник кожної
філософії, яка від його поглядів буде ріжни-
ти ся.

Я став, мов здеревілий!

— Що се дієть ся? — закликав я, повний
болю й остоупнія. Бог моїм сьвідком, що мої на-
міри були чисті. Ні, такої несправдливости я

собі не заслужив! Терпеливости! Ще одно роз-
чарованє! Нехай знаєє його він, коли собі уя-
вляє образу і щоби мати вдоволенє не хоче її про-
ствити. Більше робити, як я зробив, я не обяза-
ваний.

Мимо сего мій гнів уступив по кількох
днях і я гадав, що сей скажений лист може
бути й наслідком його переминаючого пересьвід-
чення.

— Може він тепер стидаєть ся, — сказав
я до себе, — та є за гордий, щоби признати,
що помилив ся. Чиж не було би се великодуш-
но йому ще раз відповісти тепер, коли він мав
досить часу успокоїти ся.

Мене стояло чимало сили, щоби побороти
власну любов, та я сего доконав. Хто згинаєть
ся без низьких цілей, сей не побижаєть ся,
хоч би як хто сьміяв ся з нього справед-
ливо.

Одержав я трохи спокійніший але не мен-
ше образливий лист у відповідь. Непереднаний
сказав мені, що подивляє мій євангельский
спокій.

— То пічнім — писав він — нашу пере-
писку на ново; та говорім до себе ясно. Ми не
любимо ся. Будемо до себе взаємно писати,
кождий для забитя часу, тому самовільно вли-
вати мемо на папір все, що прийде нам до го-
лови: ви свої серафінські фантазії а я мої про-
клони; ви свої мрії про гідність мужчини й жен-
щини а я щирі оповіданя про мое зміслове
жите і надїяти мемо ся себе взаємно на своє ко-

пито повернути. Дайте мені відповідь, чи подо-
баєть ся вам мій проєкт?

Я писав: У вашій відповіді не нахожду ні-
чого більше, як тільки насьмішки. Совість не
обовязує мене до нічого більше, як тільки,
щоби побажати вам щастя в сїм й другим житю.

Так скінчила ся моя тайна переписка а
тим чоловіком, що був може більше огірченим
задля своєї недолі й доведеним до божевільно-
сти задля десперації, чим справді лихим чоло-
віком.

XLII.

По правді благословив я на ново самоту і
знов без змін переживав я свої дні.

Кінчило ся літо; в другій половині вересня
зменшила ся спека, слїдував жовтень, тепер ра-
дував ся я, що матиму кімнатку, яка буде при-
вітною в зимі. Та нараз прийшов одного ранку
взяничний наставник до моєї кімнатки і ска-
зав мені, що має наказ змінити для мене
мешканє.

— Кудиж виберу ся?

— Кілька кроків далі, — в холодніше
місце.

— А чому не подумали про се тоді, коли я
від спеки гинув, а воздух аж гудів від мух?

— Не було перше приказу.

— Добре, ходім.

(Дальше буде).

Карність, моральність, брак «*ważni narodo-wościowej*» в бережанських утравістичних класах нічого дивного. До утравістичних клас записана лише руска молодіж одної віроісповіди. Молодіж ся рекрутує ся майже виключно з селянських дітей. На польські відділи не впливає додатно, що половина в них учеників мейсевої віроісповіди, а ті третій рік не мають науки релігії ані окремої науки етики.

Ученики польських відділів, то так як звичайно в східній Галичині, сини переважно мейського живла, а в кождім случаю походять з родин більше інтелігентних як діти з утравістичних клас. Се нічого дивного, що діти рухливішого живла самі більш непосидючі. Батьки учеників з польських відділів уміють собі скорше порадити, коли ходить о посуване дітей. А вже вони більше обізнані в ріжних способах і законами. Більше учеників з польських відділів може байдикувати в першім півроці як в утравістичних класах. Вони числять, що багатші батьки наймуть їм домашнього учителя, а сой поможе їм занебане направити і в другім півроці. Рекурсив до висших шкільних властей входить відсотково хіба більше від батьків інтелігентніших як від наших селян. Батько-інтелігент хіба лучше уміє представити лихі чи добрі сторони вдачі своєї дитини учителеви, як селянин. А се багато значить, коли учитель єв неустанним зіткненню з батьками дітей. Се має свої добрі сторони, але не брак, на жаль, лихих наслідків. Дитина, чуючи часто непотрібну охорону родичів, звалоє за много на тих родичів. Ученики привичаєні довгий час до домашнього учителя, не хотять працювати без него навіть тоді, коли домашній учитель їм цілком непотрібний. Інституція домашних учителів взагалі є не для публічної школи. Коли дїм бере домашнього учителя, то або школа не сповняє своєї задачі, або публіка напихає в школу лїнivu або умово нерозвинену молодіж.

Скажім собі правду! Школа має свої хіба, а публіка підносить їх і критикує. Поведене публіки в теорії пожадане, в практиці шкідне на всі боки. До дискусії про хіби школи чи поодиноких учителів втягає ся хіба непотрібно молодіж, котра ходить до тої самої школи або під атакованими учителями, а у нас на жаль за часто забувають ся, що молодіж не повинна запрятувати собі умі такими справами, бо се за вчасно.

Що школу і учителів більше критикують інтелігентніші батьки, се річ природна. Вони мають нагоду ближше їм пізнати, як менше свідомі селяни. Така критика перед дітьми впливає шкідно на їх працю і поведене, хочби всі закиди були оправдані.

(Дальше буде).

Чи „Рим протектором польонізаторів у Східній Галичині?“

В „політичних глоссах“ помістиво „Діло“ (ч. 97. з 7. мая) наріканя, що Рим, навіть „сам Папа“ відносять ся прихильно до переходу на латинство, бо дозволив на заведенє в селі Боднарів, де тільки спеціальними заходами станіславівських обвойсов віагу і оєсзузну вда-ло ся повернути кілька родин на римо-кат. обряд, чотирох відпустів. Ще більшого злочину допустив ся Рим, бо „завдяки заходам архієпископа Більчевського признав для римо-кат. дієцезії львівської і перемискої день роковин конституції 3. мая 1791 р. за свято Матери Божої, королеви польської корони. Значить, на рускій землі заводить Рим нове польське свято“... А „те свято має на меті виключно польонізаційні цілі“, бо заведено єго тільки в Східній Галичині. А *catholicissima* руска преса мовчить на надуживанє католицизму в польських цілях, підчас коли голосно нарікає на урядників, які не маючи вільного часу в будень, урядили собі збори в неділю“.

Брехливість і нельогічність, то черти тої антипатської статі „Діла“!

Catholicissima руска преса остро пятає надуживанє католицизму до польських цілей. Просимо глянути до „Ниви“ (1908 ст. 529, 604—5;

1909 ст. 81—2, 121—4, 294—5). „Руслан“ ганив урядників не за збори в неділю, але за збори в неділю рано, в часі служби Божої!) Боднарів — се село, в яким є з давен-давна латинники. Три брехві в короткій звістці народовецького органу! Відтак дуже сумніваємо ся, чи свято Матери Божої заведено лиш у Східній Галичині?

Припустім, що архієпископ Більчевський постарав ся о нове свято виключно в польонізаційних цілях, то чи папа мав знати, які задумовані заміри має архієпископ? Припустім, що відпусти надано тим, що недавно перейшли незаконно на латинство, то чи папа мав знати о їх переході? Чим ту винуватий Рим? „Діло“ завидує Полякам духовних ласк, яких папа нікому не жалув, хто о них просить. О побілені гроби!!

Польське свято заведено на рускій землі! І то говорять „популярний“, толерантний орган в XX-ім столітї! Таж Поляки, а ще більше латинники мешкають здавна у східній Галичині і мають повне право відбувати свої релігійні і патриотичні торжества. Клич, „*cuius regio, huius religio*“ вже пережив ся вині, отже Поляки не зобовязані тримати ся єго на рускій землі, так само як Русини на польській, німецькій і американській.

Коли би навіть нове свято заведено лиш у Східній Галичині, то се дало би ся оправдати. Латинники, розкинені між Русинами, наражені на затрату свого обряду. Коли би ми станули на становищі т. зв. „свободи совісті“, на яким стоять певно панове з „Діла“, то повинні би ми признати право переходу на той обряд, котрий кому подобає ся, а в дальшій послїдовности повинні бисмо признати право агітованя за переходами з одного обряду на другий, щоби лиш без некультурних, неетичних способів. Але церковний закон т. зв. конкордия обмежив ту „свободу совісті“, так, що духовна власть є зобовязана дбати про захованє вірних при їх обряді. Коли би проте нове свято було обчислене на зхване латинників при їх обряді, то не сміли бисмо з тої причини робити ніяких закидів.

Коли однак захованє латинського обряду потягає за собою польскість, то се вже не вина латинства, але темноти людей, що не вміють відіржнити обряду від національности, зглядно вина тих, що не дбали о просвіту народа та привязанє єго до своєї національности. Національність — то річ, о яку мають дбати самі інтересовані. Церков не має права нікому якоїсь національности накидати ані когось змушувати, щоби остав при своїй національності. Може і повинна лиш заохочувати, щоби кождий остав при тій нації, яка єго видала; не може однак осуджувати тих, що переходять до иншої нації задля пересвідченя. Проте коли би Русини добровільно лиш під впливом нового свята переходили на латинство і польське, то не можна би винувати самого свята, а лиш Русинів.

Русинам полишенє повне право, а навіть обовязк боронити ся перед насильним латинцєнем та польонізованєм, коли би архієпископ хотів уживати до того нового свята і відпустів. Перед моральним впливом тих заряджень на перехід Русинів на латинство чи польське, не остає инша дорога, як просвічувати нїрід і привязати єго до свого обряду, до своєї народности. Колиж то не допоможе, то „*volenti non fit iniuria*“!

Сказанє відносять ся до відпустів в Боднаріві.

Коротко зібравши: Заведеню нового свята і нових відпустів в засаді нема що закинути. Инша річ переведене тої засади. І найкрасшу річ можна споганити. Не є виключене, що польське духовенство буде надуживати нові зарядженя. Але звалоє за се вини на Рим і добачуване в наділюваню Поляків духовними добрами, які Поляки може будуть надуживали, щось против рускої політики, ще більше недорічне, як коли би хто хотів добачувати в беатифікації Орлеанської Діви політику Риму, ворожу французкій республіці і ворожу англійському народови, бо Орлеанська Діва спасла французского короля і побідила англійську армію, а деякі загорілі роялі-

сти хотіли з церковного торжества зробити політичну маніфестацію за Французкою монархією.

При читаню „Діла“ насувають ся мямоволі слова американського гумориста Марка Твена, що до писаня в газетах беруть ся — півголовки. В нашій „патриотичній“ пресі се не першина.

о. Ол. Волянський.

„Дністер“ в 1908 році.

Товариство взаїмних обезпечень.

Шіснацятий адміністративний рік 1908 був для Товариства під зглядом осягненого чистого зиску кориснійший від всіх попередних. Позістала чиста надвижка К 454.502, з котрої обезпечені члени дістають значний зворот в висоті 15% своїх премій; окрім того побільшив ся значно фонд резервовий, котрий вносить вже 1,148.684 К 62 с — піднесено резерву премійну на 60% цілої суми власних премій, — також побільшено резерву спеціальну і надзвичайний фонд заосмотреня.

Причинило ся до того в головній мірі мале число пожарів в р. 1908, наслідком чого менше було шкід, як в попереднім році, і процентове відношенє суми шкід до суми премій було взагалі кориснійше, як у всіх попередних літах.

Натомість прирїст нових обезпечень був менший, як в попереднім році; — се пояснює ся тим, що в літі 1908 випали гірше живна, менший і гірший був збір збіжа, а також звичайно в таких мокрих роках, як рік минувший, менше горить і через те багато селян відтягає ся від обезпеченя. Стан обезпечень будинків побільшив ся, але збіжа асекуровани селяни менше, як в попереднім році.

Прибуло нових поліс 30.356 на 26,472.308 К обезп. вартости і 238.379.71 К премії; відновлено з попер. року 203.040 п. на 218,369.861 К обезпеч. вартости і 2,153.161.89 К премії; разом видано поліс 233.396 на 211,542.169 К обезп. вартости і 2,391.541.60 К премії; сторновано 18.992 поліс на 19,926.613 К обезп. вартости і 167.384.52 К премії; важних поліс було 214.404 на 224,915.556 К обезп. вартости і 2,224.157.08 К премії, або о 62.254.06 К премії більше як в попереднім році.

Число обезпечень будинків побільшило ся; на будинки було 197.222 поліс на 207,590.896 К обезпеченої вартости і на 2,103.234.84 К премії. Натомість зменшило ся число обезпечень збіжа і паші: було 11.256 поліс на 9,052.933 К обезп. вартости і на 68.243.28 К премії. Обезпеченя вищих движимостей позістали майже без зміни: 5.926 поліс на 8,271.727 К обезпеченої вартости і 52.678.96 К премії. Всіх будинків є обезпечених: 191.574 домів мешкальних і 341.487 будинків господарських і инших, разом 533.061 будинків; церков є обезпечених 2783, приходств є обезпечених 1818.

Пересічна вартість 1 обезпеченя вносить 1049 К (попередного року 1019 К), пересічна премія за 1 обезпечене 10.37 К (попередного року 10.09 К).

По відчисленю тих обезпечень, які скінчили ся перед кінцем року, лишило ся обезпечених: Під твердим покритєм на 25,198.443 К обезп. варт. т. є 11.36% (попер. року 9.94%); під деревляним покритєм на 29,364.899 К обезп. варт. т. є 13.24% (попер. року 13.89%); під солом'яним покритєм на 167,227.046 К обезп. варт. т. є 75.40% (попер. року 78.17%) разом на 221,790.388 К. Обезпеченя всі находять ся в 3809 громадах, положених в 57 повітах Галичини і 11 повітах Буковини.

Реасекуровано 105,010.590 К обезпеч. вартости (46.68% так як попер. року) і заплачено за реасекурацію 1,029.399.94 К (46.28% так як попер. року); одержано від реасекураційних товариств з провізії і участі в зиску за р. 1907 суму 233.787.75 К, проте по відчисленю сего звороту коштувала реасекурація 795.612.19 К (попер. року 793.797.40 К). Окрім того припадає „Дністрови“ ще участь в зиску за р. 1908 з Товариств реасекураційних, котра буде зарахована в користь 1909 р. На власний рахунок позістало 119,904.966 К (53.32%) вартости і 1,194.757.14 К (53.72%) премії.

*) Се вже стало системою радикалів, устроювати всякі збори підчас служби Божої в неділі і свята — *Ред.*

